

KMETOVALEC.

Glasiło ces. kralj. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje e. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gld. na leto. Naročila naj se pošiljajo e. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1886.

Leto III.

Otrepanje laní.

Spisal vodja Rihard Doléne.

Tare in otresa (otrepá) se lahko, ako je zadosti ljudi, v enem in istem času. Med tem, ko jih 5 z majhnim strojem tare, lahko družih 5 ali pa še več strta stebila otrepá. Da bi sproti vse otrepali, kar iz trlice pride, ni misliti, ako ni delavec prav veliko. Še manj je pa to pri velicih strojih mogoče.

Tudi pri otrepavanji se razločuje otrepalno orodje in pa otrepalni stroj, kratko rečeno: otrepalnica. Raba enega ali pa drugega je od istih okoliščin odvisna, katere smo o rabi trlic omenili.

Otrepalno orodje je leseno, kaj prosto, tako, da ga lahko vsak mizar za majhne krajcarje napravi. Poglavitna obstalna dela sta dva: 1. otrepalna deska, glej pod. A., 2. otrepalni nož, glej pod. B.

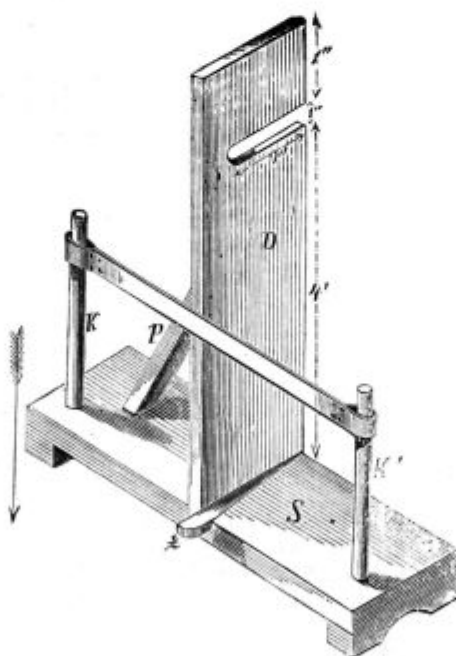
Akoravno cela otrepalna deska obstaja iz 3 delov, hočemo vendar to ime za vse tri (deske, podnožje, jermen) kakor skupno ime rabiti; ako pa rečemo samo deska, razumemo samo desko.

Deska D mora biti iz trdega lesa, lepo ravna in gladka, 4 čevlje visoka, 1 čevlj široka, poldrugi palec debela. 1 čevlj pod zgornjim koncem (ali vrhom) se mora napraviti horizontalna, 9 palcev dolga, in 1 dober palec široka zaveza, z gladko posnetimi robci. Tako narejena deska se mora, kar se le dá trdno in ravno po konci stoječa na drugo spodnico S vtrditi; to se najbolje z zagojzdo z in na levi strani s podporo p doseže, kakor dodana podoba kaže. Na spodnici (podnožji) sta na tisti strani deske, kjer ni z zarezo pretrgana, še tudi dva 2 čevlja visoka, ravna in gladka stebrička k k' vtrjena, na katere se 17 palcev visoko močen jermen priveže ali pripije. Od deske sta po 15 palcev in pol daleč. Tako

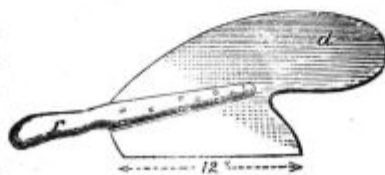
pripravljena deska imenuje se flandriška otrepalna deska (flandrischer Schwingstock). Podoba dovršene deske.

Nož je zavoljo jasnosti nekoliko prevelik obrisan; dodana mera (12") je pa prava. On obstoji iz dveh delov: eden je gladka, ravna, le osmi del debela steklica d, drugi je reč r. Oblika res da je nekoliko čudna, a namenu je kaj pristojna. Delo samo pa se tako-le vrši: Delavec ali pa delavka (za delavke je to delo še najprimernejše) si vzame dobro pest trdih stebel, ter jih prične za otrepanje pripravljati. Pripravlja se s tem, da prime delalna oseba šopek z levico čez sredo, z desnico razširi potem en konec ter ga s prstmi nalahko prečese, tako, da se stebila poravnajo, in lahko nastale gombe prav kratka lakna odpadejo. To delo ponovi tudi na drugem koncu. Ker se pri tem delu več ali manj laken izpulí, tako, da iz šopa daleč ven molé, zato jih je treba popolnoma izpuliti in zopet v levo pest položiti: To se toliko časa ponavlja, dokler se ne doseže precej enaka dolgost; to je pa zelo važno, ker, ako bi se iz šopa moleča lakna na miru pustila, bi se pri sledečem otrepanju vsa potrgala. Pripravljen šopek pretakne konečno na tisti strani deske stoječa oseba, katero v podobi pušice naznanja, skozi zarezo, z desnico prime roč, s katerim tikoma deske po pretaknjeni polovici šopka maha. To delo se pod večkratnim obračanjem šopka toliko časa nadaljuje, dokler ves les ne odletí; to se v kaj kratkem času zgodi. Ena oseba lahko 25 do 30 funtov na dan otreplje.

Ako se predivo za predilnice izdeluje, je tako otrepanje prediva uže dovršeno; sčesejo ali mikajo ga predilnice same. — Ako bi se pa hotelo za domačo rabo obdržati, treba je ga še sčesati, ker na otrepavni deski se sicer ves les odstrani, lik pa še ni v posamezna lakna razdeljen, ampak drži se še v trakéh.

Podoba B.

Kaj ima kmetovalec najpoprej storiti, ko mu živinče zbolí.

Domača živina časih nagloma in jako nevarno zbolí. V naglici ni mogoče po živinozdravniku, ko bi ravno v občini stanoval. Zatorej je prisiljen, da posestnik sam pomaga, kolikor zna in more. V to svrho stori najbolje, da pogleda, kaj da zbolelemu živinčetu prav za prav je, kje ga boli, ali je zunaj ranjeno ali ga muči znotranja bolezen.

Če je spoznal vzrok bolezni in se dá odstraniti, naj stori takoj, na pr., skalico naj potegne iz rane ven, če se je žival oskalila. Vselej pa to ni mogoče, akoravno je vzrok znan, na pr. če je povžita bujna detelja živinče napihnila. V takih slučajih se mora slabim posledkom in učinkom storjene nesreče kolikor mogoče v okoliš priti, da se vse vendar na hujše ne spreverne.

Prvo vodilo tukaj je: privoščiti živinčetu zbolelemu miru; ne smemo ga torej dalje vpregati. Nastlati se mu mora mogoče debelo in mehko in čez truplo vreči odejo. Če je videti, da žival še rada žre, naj se jej ne dá parkrat čisto nič ali zelo malo, nikoli pa, kolikor bi žreti hotela. Malo stradanja časih samo pomaga. Piti pa se naj živinčetu večkrat ponudi, najbolje studene vode. Skrbeti je tudi za čisti, zdravi zrak v hlevu, pregorko ne sme biti v njem. Kedar sumimo, da je žival okužena, treba jo takoj od drugih živinčet phezapreti. Sploh pa se ravna po kakšnosti bolezni, katera se je živali letila.

Odsvetujemo pa rabiti sredstva, s katerimi žival samo mučimo, pa jej nič ne pomagamo, pogosto še prav škodujemo. Čudno le je, da se jih ljudje tako čestokrat še poslužujejo, na priliko, če konju, ki jesti neče, kraste na nebu z žarečim železom žgejo, ali če se ga loti kolika, mu žganjice ali celó trpentinovca po hrbti razlijejo in užgejo, ali pri dozdevnem zadržavanju scavnice kobili v sramnico popra naspo, konjem, če jih očesa bolijo, tretjo trepavnico porežejo. To je golo mučenje živinčet.

Posebno svariti moramo proti vlišanju tekočinastih zdravil živali zboleli skoz nos in gobec. Mnogo živinčet je vsled tega uže poginilo, ki bi bila brez neumnega vlišanja dobro okrevala. To se goli rado konjem, zlasti če se jim po tem takem nerazkrojljivih tvarin zaleti v sapnik in pljuča; smrtonosna pljučna vnetica je gotovi učinek takega nespametnega postopanja.

Marsikateri posestnik, ki ne vé, zakaj mu je žival zbolela, rabi vsakojakih zdravil rekoč: če ne pomaga, pa tudi ne škoduje. To je zelo kriva misel, pogosto še pa zelo neumna; na primer: večkrat je zelo malo puščanje na žili smrt povzročilo, zatorej je povprek boljše zboleli živali nobenega zdravila dati, kakor pa nevednemu mazaču dovoliti, da dela, kar hoče.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

(Dalje).

V primeri z drugimi deželami je naša dežela nekoliko manj ugodno zastopana v tem oziru. Tako na priliko je

v Niže-Avstrijskem na 100 prebivalcev	55 glav govedi
v Gorenje-	" 100 " 49 " "
na Tirolskem	" 100 " 52 " "
na Koroškem	" 100 " 70 " "
na Kranjskem	" 100 " 46 " "

V nadaljni tabeli hočemo to na drobno razdeliti po okrajih, da bode razvidno, kateri okraji imajo najmočnejšo, in kateri najrevnišo govedorejo, kateri naj bi tedaj pomnožili govedorejo, namesto da se vkvarjajo s pridelovanjem žita, katero je v tako slabi ceni.

Okraji	Skupno število govede	Število prebivalcev	Na 100 prebivalcev toraj pripada
I.			
Brdo	8801	22759	38
Kamnik	10196	16320	62
Kranj	11734	22776	51
Trzin	2255	5911	38
Loka	13160	23607	55
Radoljica	12032	19565	61
Kranjska gora	3904	6615	59
Okolca Ljubljana	20416	39228	52
Mesto Ljubljana	935	26284	—
Litija	10225	22428	45
II.			
Zatičina	7939	12518	63
Trebno	5813	10084	57
Rudolfovo	10059	26040	38
Žužemberk	4754	10369	45
Mokronog	5400	14457	37
Radeče	3926	8999	43
Krško	5366	15915	33
Kostanjevica	4101	11652	35
Metlika	10026	12071	83
Črnomelj	5335	17817	35
Kočevje	13348	20331	65
Ribnica	5916	12508	47
Velike Lašče	5351	8955	59
III.			
Vrhnika	8926	14829	60
Logatec	6601	14045	46
Lož	5283	9247	57
Postojna	5093	12277	41
Bistrica	3948	10502	37
Senožoke	2684	6674	40
Vipava	5454	12050	45
Idrija	6158	14410	42

Iz teh števil razvidi se, da je v primeri številu prebivalcev najmanj govedi v okrajih: Črnomelj, Rudolfovo, Kostanjevica, Krško, Bistrica, Trzin, Brd, Mokronog, Idrija, Postojna, Senožeče, sploh pod srednjo številko cele dežele, katero da daleč presezajo okraji: Kamnik, Radoljica, Zatičina, Kočevje, Lašče, Vrhnika, Lož, Kranjska gora, Loka, Trebno. To so pa tudi okraji, kjer je še precej povoljno stanje kmetovalcev. Najnižjo število govedi imajo okraji: Črnomelj, Kostanjevica, Krško, Rudolfovo. Temu vzrok je, da ondi prevaguje trtoreja, a vsem tem sme se trditi, da prav v teh okrajih gospodarstva zelo hirajo, ker trtoreja jim neredno in revno donaša prihodke, živine pa imajo le malo. Zato bi prav tem okrajem bilo želeto, da bi se bolje poprijeli govedoreje.

Poleg govede (225.144 glav) ima Kranjska še sledeče druge živali, in sicer: 21.975 kónj, 67.431 ovac, 15.636 kóz, 79.134 prešičev, kar nam zopet dokazuje, da je na Kranjskem najbolj govedoreja zastopana, ko se na priliko Primorska peča bolj z ovčerejo, posebno pa Istra.

Na 1000 glav govedi pripada

v I. pokrajini	108	kónj,	336	ovác,	247	prešičev,
v II. "	86	"	194	"	447	"
v III. "	96	"	492	"	404	"
v vsi deželi	97	"	298	"	351	"

Iz tega moremo presoditi, da se kranjski kmetovalci najbolj z govedorejo in svinjerejo pečajo, vsaj pa le v izvožnji govedi in prešičev imajo nekaj dohodkov, ko žita le malo pridelajo in se jim še to slabo splačuje.

V primeri z drugimi deželami kaže se Kranjska, da ima dovolj razvito skoro močno govedorejo in prav močno svinjerejo.

To nam pojasnjuje sledeča tabela:

Pripada	na avstr. □ miljo		na 100 prebivalcev	
	v vsi Avstriji	na Kranjskem	v vsi Avstriji	na Kranjskem
govedi . . .	1423	1243	367	467
kónj . . .	270	121	70	45
ovac . . .	963	372	248	140
kóz . . .	187	86	48	32
prešičev . .	489	437	126	164

Precej razvita je konjereja, posebno v pokrajini gorenjski, kjer znaša 17% od skupne svote govedi, v dolenski pokrajini le 8 6/10%, v notranjski pokrajini 9 5/10%. Najmočnejša je konjereja v okrajih: Radoljica, Kamnik, Kranj, Krško, Ljubljana in Rudolfovo.

Najmočnejšo svinjerejo imajo okraji: Rudolfovo, Krško, Kostanjevica, Mokronog, Metlika. Okraja Krško in Kostanjevica imata celó večje število prešičev od govedi.

Temu povod je pa vsakako, da pridelujejo ti okraji dokaj koruze in krompirja, s katerim spita govedi prešiče, za katere vsaj nekaj skupujejo, ker jih izvožnja z drugo surovino zaradi pomanjkanja železnice premnogo stane.

Dokaj manjša je pa svinjereja v gorenjskih okrajih, kjer tudi pridelki iz njiv navadno le govedi pridejo na korist.

Najvažnije podučljive posledice pa moremo izvajati iz primerjenja števil, katere nam podaja sledeča tabela in iz katerih je mogoče presojevati, v koliko kranjska govedoreja zadostuje pravilom umne živinoreje, na priliko, kako je s številom za plemo odločenih bikov, v kaki razmeri je število krav, volov mladine itd.

Pripadajo v okrajih	na enega bika	na skupno število govedi	na skupno število govedi	na 100 mladih volov	na 100 krav
I. Gorenjsko	60 krav	19 0/10 volov	38 0/10 mlad.	57 0/10 mlad. voličev	35 0/10 telic
Okraj Brdo	82 "	20 9/10 "	39 2/10 "	79 0/10 "	36 0/10 "
" Kamnik	98 "	19 0/10 "	34 4/10 "	50 0/10 "	29 0/10 "
" Kranj	53 "	23 5/10 "	38 0/10 "	52 0/10 "	33 0/10 "
" Tržič	56 "	15 6/10 "	39 2/10 "	65 0/10 "	33 0/10 "
" Loka	33 "	19 3/10 "	38 3/10 "	47 0/10 "	34 0/10 "
" Radoljica	78 "	9 6/10 "	37 7/10 "	43 0/10 "	31 0/10 "
" Kranjska gora	55 "	12 3/10 "	48 3/10 "	62 0/10 "	48 0/10 "
Okolica Ljubljana	51 "	18 8/10 "	36 7/10 "	56 0/10 "	39 0/10 "
Mesto Ljubljana	230 "	3 9/10 "	21 9/10 "	67 0/10 "	9 0/10 "
Litija	168 "	27 9/10 "	38 9/10 "	66 0/10 "	37 0/10 "
II. Dolenjsko	138 "	30 9/10 "	35 5/10 "	52 0/10 "	35 0/10 "
Okraj Zatičina	54 "	18 4/10 "	47 1/10 "	127 0/10 "	41 0/10 "
" Trebnj	228 "	27 9/10 "	40 4/10 "	67 0/10 "	37 0/10 "
" Žužemberk	102 "	39 8/10 "	27 1/10 "	29 0/10 "	24 0/10 "
" Rudolfovo	109 "	35 5/10 "	33 3/10 "	45 0/10 "	36 0/10 "
" Mokronog	165 "	25 8/10 "	37 2/10 "	65 0/10 "	39 0/10 "
" Radeče	172 "	33 1/10 "	35 9/10 "	57 0/10 "	40 0/10 "
" Krško	155 "	31 7/10 "	36 1/10 "	36 0/10 "	38 0/10 "
" Kostanjevica	95 "	29 1/10 "	38 1/10 "	39 0/10 "	48 0/10 "
" Metlika	159 "	41 1/10 "	30 0/10 "	30 0/10 "	30 0/10 "
" Črnomelj	350 "	43 9/10 "	29 7/10 "	34 0/10 "	28 0/10 "
" Kočevje	253 "	32 3/10 "	23 2/10 "	41 0/10 "	29 0/10 "
" Ribnica	154 "	14 8/10 "	43 1/10 "	127 0/10 "	42 0/10 "
" Velike Lašče	288 "	22 2/10 "	39 9/10 "	107 0/10 "	40 0/10 "
III. Notranjsko	59 "	24 1/10 "	43 6/10 "	54 0/10 "	40 0/10 "
Okraj Vrhnika	57 "	22 0/10 "	84 2/10 "	105 0/10 "	105 0/10 "
" Logatec	47 "	29 5/10 "	32 8/10 "	46 0/10 "	32 0/10 "
" Lož	297 "	30 8/10 "	35 4/10 "	45 0/10 "	22 0/10 "
" Postojna	233 "	20 5/10 "	33 5/10 "	52 0/10 "	20 0/10 "
" Bistrica	252 "	23 9/10 "	24 8/10 "	34 0/10 "	16 0/10 "
" Senožeče	163 "	20 4/10 "	36 9/10 "	61 0/10 "	27 0/10 "
" Vipava	138 "	23 2/10 "	35 9/10 "	49 0/10 "	31 0/10 "
" Idrija	19 "	20 0/10 "	33 6/10 "	13 0/10 "	27 0/10 "
Cela dežela	74 "	24 7/10 "	36 3/10 "	52 0/10 "	33 0/10 "

Iz teh številke zanemaremo prav natančno presojevati razmere govedoreje na Kranjskem, posebno pa,

ker so številke vseh okrajev navedene, kar je neobhodno potreba, kajti v vsi deželi šteti biki zadostno

vali bi popolnoma številu krav, namreč za 74 krav 1 plemenski bik. A vse drugače je ta prevažna razmera v marsikaterih okrajih, ki imajo veliko pomanjkanje na plemenskih bikih.

Najslabše je v tej razmeri priskrbljen okraj črnomaljski, kjer je za 350 krav en bik, potem

okraj Lož z	297 kravami,
" Vel. Lašče z	288 "
" Bistrica z	252 "
" Kočevje z	253 "
" Trebno z	228 "
" Postojna z	233 "
" Radeče s	172 "
" Senožeče s	163 "
" Mokronog s	165 "
" Litija s	168 "
" Metlika s	159 "
" Krško s	155 "
" Ribnica s	154 "

Vsi ti okraji tedaj nikakor ne zadostujejo poglavitnemu pogoju umne in vspešne govedoreje, ker na Švicarskem, ki more vsem drugim deželam služiti v izgled glede govedoreje, določuje posebna deželna postava, da za vsakih 80 krav mora biti priskrbljen en plemenski bik in da mora za to skrbeti sleherna občina. Pa vzemimo, da se določi en bik za 100—125 krav, razvidno je, da tej razmeri zadostujejo večinoma le okraji na Gorenjskem izvzemši okraj litijski, večinoma pa okraji na Dolenjskem in Notranjskem ne, kakor nam zgoraj navedene številke dovolj jasno pričujejo, da je v celi deželi le 14 okrajev, ki imajo manj od 100 krav za enega bika.

Idrijski okraj je v tem oziru najboljši preskrbljen, ker za 19 krav je en bik. Navada je namreč v tem okraju blizo enako kakor v sosednjem pr. morskem okraju Cirkno, da spuščajo zelo mlade bike, katere potem režejo in za vprego porabijo, a prav to je tudi pomanjkljivo, ker niso plemenjaki dovolj razviti, toraj tudi čvrste govede ni pričakovati.

Naj toraj poklicani krogi, ki imajo nalogo in dolžnost, varovati interese kmetovalcev in pospeševati njih blagor, delujejo na to, da se ta razmera zboljša, vsaj bo slehern priznati moral, koliko pripomore pravilnost vplemenjenja k napredku govedoreje, kakor nam to kaj jasno dokazuje uredba cesarskih žrebčarskih postaj, katerim se imamo v prvi vrsti zahvaliti, da je naša konjereja tako lepo napredovala.

Najrevniše je v tem oskrbljen okraj črnomeljski, kjer je itak jako revna živina. Ali moremo potem pričakovati zboljšanja, ako se rabi za pleme junec, ki je slaboten in poleg tega ima služiti za tako veliko število krav. Ali je potem čuda, da tožijo gospodarji, da se krave ne obrežijo? Ali ni to za gospodarja velika škoda, da mora kravo po trikrat, celo večkrat dopeljati k juncu in da se mu krava za več mesecev zakasni v teletenji, tako da včasih po 2 leti preteče, predno teleti. Kolika zguba na mleku, tako da je taka krava v pravo škodo gospodarju, ker žre zastoj, ne da bi gospodarju dajala najmanjšega dobička. Poleg potrate časa, katerega zgubé hlapci, ko ponovljeno vodijo krave k juncu zgubi tedaj gospodar kaj veliko na dohodku. To naj bi naši gospodarji prevdarili, morda bodo spoznali, kolike važnosti je za vspešno govedorejo, da je dovolj dobrih ter sposobnih plemenskih juncev priskrbljeno. Pravo domoljubno dolžnost bodo izpolnile naše kmetijske podružnice, če dosežejo s svojim vplivom, da se občine prepričajo o tej prevažni zadevi, ter da občine same sklenejo skrbeti za to, da se v občini nastavi toliko plemenskih juncev, kolikor jih je treba, in sicer računši po 100 krav za

enega junca. S tem, da se dotičnemu gospodarju iz občinske blagajne prizna kaka mala podpora, našli se bodo gospodarji, ki bodo redili bike in naj v obširnih občinah se za to skrbi, da se za posamezne vasi tako priskrbi, da ne bodo imele predaleč do plemenskih postaj, ker s tem bo prihranjeno dokaj potrate časa in gotovo je tudi, da nič kaj ne ugaja obreženju izredno daljna gonja krave. Kmetijska družba pa naj blagovoli posebno navedenim okrajem, ki imajo toliko pomanjkanja plemenskih juncev, pomagati, ker tam je treba najprvo prihiteti v pomoč, kjer je sila najhujša.

Pa tudi na kakovost ali dobre lastnosti plemenskih bikov bi morali naši gospodarje dohaj več skrbeti, ker nikdar ne smemo pozabiti, da od pokveke ni pričakovati kaj prida blaga!

(Dalje prihodnjič)

O zakajevanju vina z žveplom.

Spisal R. Doléne.

(Dalje in konec.)

Da je zakajevanje vina z žveplom nepotrebno ter kar naravnost zavrgljivo, to spričujejo nam prvi kletarji na svetu, Francozi in Nemci. Nikdar ne bode Francoz ali pa Nemec svojih zdravih vin z žveplom zakadil, zakaj bi se moralo toraj drugod zakajevati? Zakajevanje vina z žveplom bi moralo iz zdravstvenih ozirov kar naravnost proti kazni prepovedano biti. Se ve da kontrola ni mogoča skoraj, in zato tudi kazensko postopanje proti dotičnikom ne.

O vse kaj drugega velja o zakajevanju že zbolelega vina. Za taka postane žveplo zdravilo, katero je pa le z ozirom na korist pridelovalca gospodarsko opravičeno, nikakor pa ne sanitarno, z ozirom na povživalca. Ako je na primer grozdje tikoma pred trgatvijo močno po toči poškodovano bilo, ali ako je grozdje izpod snega pobrano bilo, prej kakor se je do dobrega posušilo; potem ima iz takega grozdja napravljeno vino kaj rado to neprijetno lastnost, da v barvi močno nateguje, da se znabiti še čisto nič učiti noče in da po pretakanji črnkasto postane. Taka vina lepa čista ohraniti je pač prav, da jih v močno zakajeno posodo pretočimo. To pa ne takrat, kedar jih iz kipelne kadi, torej izpod tropin v sod pretakamo, ampak takrat, kedar jih v prvič iz soda v sod presnemamo. Povdarjati pa morem še enkrat, da je tako zakajevanje le iz gospodarskega obzira pridelovalčevega opravičeno, nikakor pa ne iz zdravstvenega. Zakajujejo se tudi iz gospodarskega ozira lahko drugače zbolela vina, da jih kolikor moč ozdravimo, to je, ohranimo.

Iz zdravega grozdja pravilno napravljeno in pravilno oskrbovano belo vino — črno se uže celó ne sme zakajevati, ker sicer barvo zgubi — ni nikdar zakajevati potrebno. Pravilno napravi ter oskrbuje se pa navadno belo vino tako-le: V krajih, kjer so vinogradi v soldanastih — laporastih — zemljah zasajeni, in kjer povživalci vina zagatnost v njemu ljubijo; stori se pač pravo, ako se beli mošt s tropinami vred dva ali k večjemu tri dni kipeti pusti, kajti sicer se ono pri pretakanji, toraj tudi pri prodaji v prvem letu prav rado grdo skali. Ako se grozdje obrobja, roseže se, se vé da veliko finejši vino, kakor pa, ako se to opusti. Kjer so pa vinogradi v nelaporasto, marveč kremenčasto zemljo zasajeni, in kjer povživalci vina za zagatnost v njem ne marajo, ni potreba mošta s tropinami vred kipeti pustiti, kjer se misli vino starati. Stara, na tropinah pokipela bela vina so kaj

neprijetnega značaja. No, ako smo jih pa vrh tega še z žveplom zakajevali, so pa kar škandalno slaba.

K pravilni obravnavi vina v kleti spada pravočasno in prav izpeljano presnemanje ali pretakanje. Tri mesece po trgatvi presneti se more vino v prvič, to pa tako, da pride v kar le mogoče veliko dotiko z zrakom. Prav se stori, ako se v poslednji namen pipa, skozi katero vino v podloženo posodo teče, s škropilnico prevodi tako, da vino teče v dosti tanjših curkih. Sod, v katerega se vino presnamlje, ne sme čisto nič zakajati biti, ampak le popolnoma čisto opran.

Meseca marca presneti se more vino vdrugič, to pa uže z manjšo dotiko zraka. Kaj prav se stori, če se pred drugim presnetjem vino s pomočjo žatine očisti, in ako se čistilo nekoliko žganega sladkorja (kolour) in prav malo glicerina doda. Oboje pripomore k popolnejšemu čiščenju, razun tega pa tudi k lepši, osobito pa bistrejši barvi in bliščobi. Na sod 20 hektolitrov zadostuje za čiščenje 15 tablic želatine, kateri se dodá pol litra žganega sladkorja, to je, koleurja, in le en sam pitni kozarec glicerina. Žgani sladkor, kakor tudi glicerol, so pač zdravju popolnoma neškodljive snovi.

Meseca junija presneti se mora vino v tretjič, in pred trgatvijo v četrči. Obakrat pa s kar le mogočo majhno dotiko s zrakom, najboljšo s sesalnico. Tako brez vsega zakajanja z žveplom narejeno in obravnavano vino razvija se do svoje popolnosti, in veselje, da, prava slast je, uživati ga, ne da bi se pri zmerenem užitku glava razpočiti hotela. Proč torej s prokletim žveplom!

Kako osat pokončavati.

Zastran osata velja povprek, kakor o plevelih; močno se pomnoževa časih, a zopet časih zelo malo. Zoper osat (*Carduus arvensis* L.) pomaga zraven modrega kolobarenja le nož in motika. Hladna spomlad pospešuje osatu rast, čeravno sicer potrebuje mnogo toplote, kajti med tem, ko hladno vreme zadržuje rast kvišku, poganja osat temveč korenov v zemlji. Ako tedaj mladi osat posekaš, opazoval boš kmalu, kako zaporedom mladi osati iz tal prodirajo. Močni koreni osatovi so časih 1-75 metra dolgi in neumorno pogonjajo. Če prav jih $\frac{1}{3}$ metra pod zemljo prerežeš, poženejo ostanki iz nova; vendar jim človek more do živega. Večkratno izbadanje, porezovanje s plugom jih sčasoma oslabi, da ne morejo rasti. Dobro deteljišče očisti zemljo osata, ko bi ga poprej tudi veliko na njivi bilo. Plevel sicer požene, pa se ne more na svetlem obrasti, nareja listkov, pa cvetja ne. Naposled vsa rastlina onemore; isto velja tudi o lucerni. Izpodbadati osat pa moramo mogoče pozno, da sadež dovolj vzraste, predno more osat novih izrastkov pogoniti, v tem slučaju ga zatem sadež njivski zaduši. Najvažnejši pomočki osat pokončati so naslednji:

Njiva dobi okopavnih sadežev, ki se vrstoma obdelujejo; ogršica z enakim obdelovanjem med vrstami. Paziti je na krompirišče, da preveč osata ne požene. Sejati deteljo o pravem času in kolobaru tudi pomaga; isto velja o dveletnih deteljiščih s travo pomešanih. Kjer ne vrstijo detelje v kolobar, morajo časih nekaj krmskih rastlin vmes sejati. Za zimino namenjene njive naj dobro ozelenijo, predno jih podorjemo. Strnišča jarinam odločena pa je treba hitreje ko mogoče izprašiti. Ko so ozelenela, treba jih je zopet plitvo in pred setvijo globoko izorati, to pa še, predno zima nastopi. Kdor plitvo in za tem globoko oranje ozelelenih njiv ponovi, ta bode plevela dobro očistil svojo

njivo in tudi osata ne bode več, zlasti mladega ne. Pri sejanju jarin stori se največ pregreškov, ki potem plevel pospešujejo. Spomladi izpodbadajo v ziminah stari osat in piplejo mladi; v jarinah pa se to ne sme goditi prerano, vendar natančno, vselej 2 do 3 palce globoko.

Marljivo pokončavati moramo tudi osat, nahajajoči se ob stezah, na sipah, kompostnih kupih itd., kajti sicer bode veter osatovo seme daleč na okrog raznašal.

„Gosp. Gl.“

Kmetijske novice in izkušnje.

Krota, koristna žival.

Najkoristnejše med živali enake vrste so nam brez dvojbe žabe krastače ali tako imenovane krote, med katerimi se najpogostejše vidi navadna krastača (gemeine Kröte *Bufo cinereus*). Ponoči prilaze izpod kamenja, drevesnih dupel in drugih skrivnih kotov, da si poišče hrane, ki obstoji iz žužkov, polžev in črvov. A ravno krote so pri nekaterih ljudeh najbolj razvpite in zaničevane živali. Pravijo, da so strupene, pa je zategadel na ostre kole in droge nabadajo. Krote so namreč one živali, na katere se vraže in coprnja najtrdnije zaslanjate in marsikdo misli v svoji nespameti, da je opravil Bog si ga vedi kako dobro delo, ako je krote prav polagoma k smrti trpinčil, jo po tem na oster kol nataknil in svojo izvršeno rabeljsko delo blizo kake ceste ljudem na ogled postavil. — No, to je res da so krote grde postave, njih hoja je okorná, koža neprijetne barve, pokrite so z gnjusnimi bradavicami, imajo zopern duh in vrhu tega potijo iz bradavic nekaj bel, jedek sok, ki pa ni škodljiv, kakor mislijo nekateri. A ravno te grde živali so nam zelo koristne, kakor smo uže poprej omenili, ker pokončujejo škodljive žužke in drugi požrešni mrčes. Pametni vrtnarji krot ne preganjajo, marveč si prizadevajo, da si jih še v večem številu pridobé in še celó za denarje jih kupujejo, da jih po vrtilih in to še posebno po gorkih gredicah (mistbeteljnih) hodijo, pa tudi v rastlinjak je spuščajo, da jim različni škodljivi mrčes, ki drage, z velikim trudom obdelane rastline objeda, polové in podavijo.

Tu naj omenimo posebno praktične in iznajdljive Angleže, kateri si krote celó iz Francoskega kupujejo in naročajo. Gotovo ne bi dali niti počenega groša za te živali, ako ne bi bili preverjeni, da jim ravno po teh žabah toliko gotovega dobička dobajajo.

Dasiravno si naši kmetovalci ne bodo še tako kmalu krot kupovali, vendar se pa naj uže zgodaj na to gleda, da se te mirne in koristne, čeravno grde živali, ne preganjajo in zatirajo.

O gnojenju travnikov.

Zelišča po travnikih, kakor vse druge rastline, srčje živež iz zemlje po koreninah, zlasti večidel peplnatega živeža in gnjlca imajo iz zemlje. Zato se mora na to gledati, da gnojenje res do korenin pride. To se doseže z gnojem, ki je droben in se lahko razdeli v male drobce, da dez njegove živežne delce lahko razgreši in pod zemljo spravi. Nerazgrešljivi ostanki pa se morajo naglo v prst spremeniti in se pri vrhu korenin s prstjo zedinijo. Iz tega je samo po sebi očitno, kateri gnoj da je najboljši in najbolj naraven za travnike, namreč vsi odpadki ali odtrebi od živine, trda in tekoči. Tako je od začetka sveta živina sama gnojili travnike, odkar so bili pašniki in živali, ki so se po njih pasle. Že davno je znano, da koščena moka, pepel, gvano, travnike prav hitro in koristno ugnójé. To pa

ravno zato, ker te reči so gnojnine (gnojne tvarine), ki rade v male drobce razpadejo in se lahko razgrešijo. Travniki tedaj za gnojenje potrebujejo le samo golega živalskega gnoja, brez stelje vmes. Ob kratkem rečeno: Ne rezi, ne betve stelje ni treba za gnojenje travnikov. Resnica teh besed se toliko očitniše razodeva, kolikor više iz gorke globočine na merzlejše greš. Kolikor na mrzlejšem in višem kraju so planinski pašniki, toliko manj jim koristi navadna stelja, in še najmanj navadna gozdna stelja, ki je naravnost škodljiva.

Priprosta priprava za čiščenje nečiste studenčnice (blatnice).

Nečista studenčnica, osobito pa blatnica ali mla-kužna voda, katero morajo ljude piti in od katere večkrat mrzlico dobivajo, more se brez zidanih kapnic in precejalnikov čistiti tudi v večjih sodih.

Izkoplje se v zemljo jama, v katero se deneta dva večja soda brez gornjega dna takó, da manjši stoji v večjem. Manjši sod se od zunaj in od znotraj večji sod samo od znotraj nekoliko ožgè in dobro zasmoli. — Manjši sod se v večjega tako postavi, da med spodnjima dnoma in med dogami obeh sodov ostane nekoliko presledka, kateri se do primerne višave z dobro izpranim peskom in nad peskom z ogljem zasuje. V dogo vnanjega (večjega) soda in dno notranjega (manjšega) soda izvrtajo se male luknje. Skozi te luknje vnanjega soda teče nečista voda v zgoraj omenjeni, z ogljem in peskom napolnjeni presledek, kjer se očisti in potem skozi luknje na dnu v notranji sod doteka. Soda se morata zategadelj ožgati in zasmoliti, da voda nima okusa po lesu in da les dalje časa ne segniju.

Sredstvo proti ovčjim grintam.

Najboljše sredstvo, grinte na ovcah ozdraviti je kopanje ovc v 30 do 40 stopinj topli vodi, kateri se dodá na vsakih 100 delov vode 1 del karbolne kisline. Čez 14 dni naj se kopanje še enkrat ponovi. Karbolna kislina je v vsaki lekarni za dobiti.

Kake lastnosti naj ima stelja.

1. Stelja sploh bi prav za prav ne smela biti surova, vlažna ali mokrotna, ampak suha, dobro izsušena. Kajti če ima več vlažnosti ali mokrote stelja uže sama na sebi, manj je zamore v hlevu na-se vleči. Ni toraj dobra tako imenovano kleščje ali sekana stelja od smrečja, jelovja in družega surovega vejevja. (Se vé, da težko se je tega ogibati zlasti na spomlad in poletje, kedar ni več praproti in družega suhega nastelja.)

2. Vsakoršna stelja, ki je daljša, naj bi se na kratko razsekala, ker tako več vlažnosti povziva in lože je potem gnoj kidati. Za gnoj, ki se ima rabiti za travnike, naj se jemlje le prav drobna stelja, kajti debela stelja se mora zopet pograbiti in toraj travniku malo koristi. Debela stelja je za podoravanje, posebno pri mastni in ilovčasti prsti.

3. Stelja mora biti lahko trohljiva, da hitro strohne in se sprsteni. Le tako zares gnoji in koristi, brez tega bi malo teknila. Marsikatera stelja prav težko in počasi trohni in prstni, kakor pezdrije, žaganje, bukovno listje, nâstel iz logov in senčnih krajev itd. Da se take reči lože v gnoj spreminjajo, jih je treba v kupih nekoliko namočiti; najbolje se to zgodi z gnojnico ali s kakimi pomijami ter z zblojeno vodo, potem pa se pustè, da se nekoliko ugrejejo in sparijo, ali ustojè. Po okoliščinah se utegne enaka stelja nekatere mesece ali tudi leto in dan tako go-diti. Kup se s tem sicer zniža, gnojilne moči njegove

pa zato ne bo manj, temuč bo še boljša. Ozir se mora tudi imeti, da na nekaterih njivah se gnoj prej povžije, kakor na drugih, kjer včasih prav počasi prstni. Na to okoliščino je tedaj tudi treba gledati, kedar steljo napravljáš. kolikor namreč ti je moč.

Šota in prst iz trohnine kot stelja.

Drobno stolčena in dobro posušena šota sicer nima toliko notranje tečnosti, kakor slama, zato pa prav veliko mokrote na-se vleče, gnoj dober ohrani, rahljá zemljo. Ta tvarina je torej vselej prav dobra stelja. Ravno tako je s tisto ledinsko puhlico, ki se naredi iz razne rastlinske segnjite šare, ali s prstjo, ki je s tako puhlico močno namešana. Vse take reči so po nekaterih krajih v obilnosti in se prav s koristjo za steljo rabijo.

Planinski plevel.

Po zanemarjenih planinah velikrat planinska zelišča in rastlinstva z raznoterim dračjem preprežejo obširne prostore. Zmiraj dalje sega trnje in bodičevje in taka goščava je zadržek, da ni ne izdatne paše, niti se gozd more zarediti. Uže za planinsko obdelavo bi bilo treba, da se šara potrebi, in se, kakor sicer kleščjeva na drobno razseka, na kupih posuši in vleže. Tudi koprivje okrog planšarij se utegne koristno za steljo rabiti. Pomniti pa je, da planinska zelišča in drugo enako rastlinje prav počasi trohni; torej ni kaj pripravno za gnojenje travnikov po visokih in mrzlih krajih. toliko boljše pa so te reči za podoravanje na njivah, katere s svojo obilno tečnostjo kaj dobro gnoje.

Tržne cene.

V Kranji, 11. oktobra 1886.

Na današnji trg je došlo 91 glav goveje živine in 144 prešičev.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 50	Ajda, hektol.	4 55
Rež.	5 20	Slama, 100 kil	1 80
Oves	2 92	Seno, " kila	2 10
Turšica	5 52	Špeh, fr. kila	— 56
Ječmen	4 80	Živi prešiči, kila	— —

V Ljubljani, 13. oktobra 1886.

Povprečna cena.

	Trg	Magaz.		Trg	Magaz.
	gl. kr.	gl. kr.		gl. kr.	gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 82	7 73	Sur. maslo, kila	90	—
Rež	4 87	6 30	Jajca, jedno	— 2	—
Ječmen	4 06	4 90	Mleko, liter	— 8	—
Oves	2 76	3 20	Gov. meso, kila	— 64	—
Soršica	—	6 80	Telečje meso, "	— 54	—
Ajda	4 22	5 10	Prešič. meso, "	— 62	—
Proso	4 55	5 10	Koštrun	— 30	—
Koruza	4 71	5 30	Kurecina, jedna	— 45	—
Krompir, 100 kil	2 59	—	Golobje, jeden	— 18	—
Leča, hektoliter	10 —	—	Seno, 100 kil	2 50	—
Grah	9 —	—	Slama, " "	2 50	—
Fižol	9 —	—	Drva, trde, sež.	6 —	—
Gov. mast, kila	96 —	—	" mehke, "	4 —	—
Svinska mast, "	— 68	—	Vino, rud., 100 l.	— 24	—
Špeh, fr.	— 60	—	" belo, "	— 20	—
" prek. "	— 70	—			